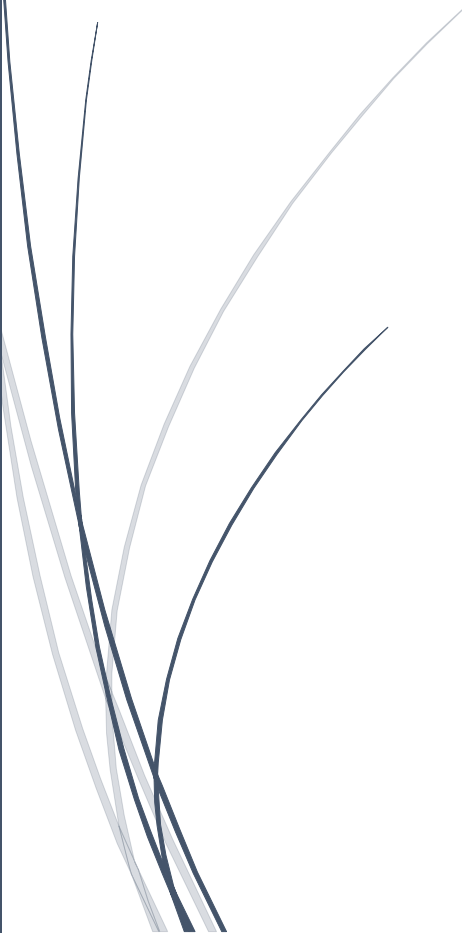

15.05.2022

Israel-Palestina konflikten i norske lærebøker i samfunnsfag

En kvalitativ innholdsanalyse

Ragnvald Teigland
MGLU3511, VÅR 2022

Innhold

Sammendrag	2
Introduksjon og Problemstilling	2
Tidligere Forskning	3
Metode.....	4
TEORI	5
Historisk Bakgrunn	5
FN og Folkeretten.....	9
Å undervise kontroversielle temaer	12
Analyse	12
Folk og samfunn før og nå: 9. skoleår	12
Du og de andre: samfunnskunnskap for ungdomstrinnet. 1	13
Historie 10	14
Kosmos 10	16
Oppsummerende drøfting	17
Konklusjon.....	19
Referanser	19

SAMMENDRAG

Dette er en kvalitativ innholdsanalyse av fire lærebøker i samfunnsfag for ungdomsskolen som er utgitt i perioden 1970-2009. Bøkene er valgt gjennom et vektet utvalg og kan ikke sies å være representativt for lærebøker i denne perioden. Denne oppgaven undersøker hvordan lærebøkene fremstiller Israel-Palestinakonflikten, og om det har vært noen utvikling i denne fremstillingen. Som teoretisk grunnlag for min analyse benytter jeg anerkjent faglitteratur om konflikten, diverse FN-uttalelser i form av rapporter om menneskerettighetsbrudd på Gaza og resolusjoner om konflikten, og didaktisk faglitteratur om hvordan man bør undervise om kontroversielle historiske temaer. Både faglitteratur, rapporter, og resolusjoner viser at palestinerne i denne konflikten er offer for alvorlige menneskerettighetsbrudd fra den overlegne okkupasjonsmakten Israel, og jeg benytter dette som sammenlikningsgrunnlag med fremstillingen i lærebøkene. Oppgaven konkluderer med at de valgte lærebøkene representerer et skjevt syn på konflikten der informasjon som belyser systematiske brudd på folkeretten fra Israels side ikke inkluderes. Dette fører til at bøkene gir et uriktig bilde av konflikten. Det er ikke mulig å se noen trend i utvikling av fremstillingen av Israel-Palestinakonflikten.

INTRODUKSJON OG PROBLEMSTILLING

Krig og konflikter er og har alltid vært en sentral del av historie og samfunnskunnskapsundervisningen i skolen. I kompetansemålene for 10. trinn i samfunnsfag står det at elevene skal kunne «gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av sentrale nåtidige og historiske konflikter» (Udir, 2020). Israel-palestinakonflikten står i en særstilling i forhold til andre konflikter som undervises i skolen fordi den både er en nåtidig og en historisk konflikt. Det er over 70 år siden konflikten startet i 1948, men man kan ikke si at man er kommet noe nærmere en løsning. Israel-palestinakonflikten må kunne omtales som et kontroversielt tema. Det er stor polarisering blant folks meninger om konflikten, og det er ofte sterke følelser knyttet til disse meningene. Det kan gjøre undervisning av temaet utfordrende, men kan også presentere en rekke muligheter. Historien til Israel og Palestina er tett knyttet til denne konflikten, partenes tolking av den er så forskjellig, og deres argumenter baserer seg på deres forståelse av historien. Dette fører til at en historikers tolkning av historien også fort blir et innspill i den politiske debatten.

I denne teksten skal jeg undersøke hvordan norske lærebøker i historie for ungdomsskolen fra ulike tidsperioder fremstiller konflikten mellom Israel og Palestina. Jeg vil også forsøke å vurdere

hvordan, om noe, denne fremstillingen har utviklet seg over tid. Jeg vil forsøke å gjøre dette hovedsakelig gjennom å sammenligne hvordan lærebøkene fremstiller konflikten og hvordan fagbøker om temaet fremstiller den. Jeg vil også med bakgrunn i FN-rapporter, og resolusjoner legge et folkerettslig perspektiv til grunn når jeg vurderer hvordan lærebøkene fremstiller konflikten. Slik vil jeg svare på følgende problemstilling:

Hvilket syn på Israel/Palestina-konflikten representerer norske lærebøker i samfunnsfag for ungdomsskolen, og hvordan har dette synet utviklet seg over tid?

TIDLIGERE FORSKNING

Det er ikke tidligere gjort analyse av norske lærebøker i samfunnsfag med fokus på isreal-palestinakonflikten. Det er derimot skrevet flere bøker om hvordan temaet behandles i israelsk skole og i israelske lærebøker. Michael Walls publiserte i 2010 sin doktorgradsavhandling «Framing the Israel/Palestine Conflict in Swedish History School Textbooks» der han gjennom kvalitativ analyse av lærebøker og intervjuer med lærere undersøker forskjellen mellom fremstillingen av konflikten i svenske lærebøker og den vitenskapelige debatten om konflikten. Jeg har også funnet studentoppgaver fra svenske universiteter med et liknende omfang som denne oppgaven der fremstillingen av konflikten i svenske lærebøker i historie analyseres.

Uten å gå for dypt inn i deres konklusjoner da de ikke nødvendigvis er overførbare til min analyse av norske lærebøker, trekkes det frem at det i de svenske lærebøkene er en tendens til å fremstille konflikten meget «balansert», altså at den består av like parter som utfører like handlinger. Dette argumenterer Michael Walls for at utelater de underliggende ulikhetene og maktubalansene som eksisterer i konflikten. Han trekker også et sitat som argumenterer for at man må motarbeide en hegemonistisk diskurs som fremmer illusjonen om symmetri. «*Hegemonic discourse must be undermined and exposed as ideology, not taken on its own terms in counter-argument. To do the latter would be to play to the rules of the hegemo by buying into the illusion of symmetry*» (Walls, 2010, s. 296). Walls konkluderer også med at det er lite overenstemmelse mellom den samfunnsvitenskapelige forskningen på temaet og innholdet i de svenske lærebøkene.

Siden det ikke er gjort liknende analyser av norske lærebøker, er det høyst relevant å se hvordan konflikten fremstilles i norske lærebøker. Det er naturlig å anta at det vil være likheter, og at mange av «feilene» som påpekes i de svenske lærebøkene også til en viss grad eksisterer i de norske, men det kan man ikke slå fast uten å gjennomføre en slik analyse. Min analyse skiller seg også fra liknende analyser ved at den undersøker hvordan fremstillingen har utviklet seg over tid.

METODE

I denne undersøkelsen skal jeg gjennomføre en kvalitativ innholdsanalyse av 4 lærebøker i Samfunnsfag eller historie for 10. trinn. Utvalget av bøker ble gjort basert på to faktorer; mengden av relevant innhold, og utgivelsesår. Fordi flere lærebøker inneholder lite eller ikke noe innhold som omhandler isreal-palestinakonflikten er det mange lærebøker det ikke gir mening å inkludere i min analyse. Fordi jeg har kriterier for innholdet i lærebøkene i min utvelgelse blir dette ett vektet utvalg, og kan dermed ikke sies å være et representativt utvalg av lærebøker i samfunnsfag. Dette vil kunne påvirke validiteten til resultatene mine, da jeg ikke vil kunne påstå at mine funn er representative for alle lærebøker i samfunnsfag i denne perioden. I utvalgsprosessen fant jeg først ett større utvalg av lærebøker utgitt mellom 1970 og 2010 og valgte ut den læreboken fra hvert tiår som, hadde mest innhold om Israel-Palestinakonflikten. Valget falt da på: Folk og samfunn før og nå: 9. skoleår (Christensen, Gjermundsen, Holmboe, 1970), Du og de andre: samfunnskunnskap for ungdomstrinnet. 1 (Lund, 1985), Historie 10 (Lund, og Indresøvdde, 1999), og Kosmos 10 (Nomedal og Bråthen, 2009).

Ifølge Margret Schreier (Schreier, 2012) er kvalitativ innholdsanalyse en metode for å beskrive meningsinnholdet av kvalitativt materiale på en systematisk måte. Dette gjør man ved å kode og kategorisere materialet man undersøker. Å kode og kategorisere, innebærer å undersøke teksten og identifisere innhold som er relevant for problemstillingen(e) din, og så gruppere innholdet i kategorier basert på temaet for innholdet og underkategorier basert på hva som blir sagt om innholdet. Dette kan være konseptdrevet, at du har bestemt deg for kategorier før du ser på materialet, eller datadrevet: at du bestemmer kategorier basert på hva du finner i materialet, eller begge deler (Schreier, 2012). Det er denne systematiseringen som skiller kvalitativ innholdsanalyse fra hverdagslig tolkning av meningsinnhold. Schreier forklarer også at kvalitativ innholdsanalyse ikke gir et holistisk bilde av meningsinnholdet i en tekst. (Schreier, 2012, s. 4). Dette er fordi man gjennom kvalitativ innholdsanalyse rensker bort data som ikke er relevant for problemstillingen. Dette er spesielt nyttig når man skal analysere større mengder data, men kommer med kostnaden at man ikke får et helhetlig bilde.

I min analyse bruker jeg kategoriene krigshandlinger, fredsarbeid, flyktninger, og okkupasjon, der alle kategoriene har underkategoriene pro-Palestina, nøytral, og pro-Israel. Da blir innholdet først tildelt en kategori basert på tematikken, før det settes inn i en underkategori basert på hvordan det fremstiller partene i konflikten, eller hvilken av partene denne fremstillingen av ulike hendelser gagnar. Jeg vil ikke presentere noen tabell for denne kategoriseringen siden jeg ikke mener

det passer inn i det begrensede omfanget av denne oppgaven å inkludere alle aspektene av min analyse. Jeg vil presentere mine resultater som en drøfting av de aspektene jeg mener er mest relevant for min problemstilling der jeg presenterer min egen tolkning og drøfter denne opp mot det jeg mener er relevant teori. Til sist gjør jeg en oppsummerende drøfting der trekker sammen tråder fra min analyse og sammenlikner de ulike lærebøkene.

Når jeg gjennomfører en kvalitativ innholdsanalyse av lærebøkene, vil resultatene jeg kommer frem til i stor grad være preget av hvordan jeg tolker innholdet. Siden min bakgrunn og mine meninger er med å farge min tolkning av innholdet, mener jeg det er viktig at jeg drøfter mitt utgangspunkt og mine egne biaser slik de relaterer til temaet. Jeg vil ganske klart falle inn under kategorien «pro-palestinsk». Jeg har stor sympati for palestinerne kamp for frihet og selvbestemmelse, og er medlem av Palestinakomiteen, en norsk solidaritetsorganisasjon for palestineres rettigheter. Slik jeg ser det konflikten kjemper palestinerne en kamp for sin frihet og selvbestemmelse mot en ulovlig okkupasjon der Israel grovt undertrykker palestinerne og fratir dem deres grunnleggende menneskerettigheter. Sannheten om denne konflikten er ikke at den består av like parter der ingen er i stand til å inngå kompromisser. Det er heller et tilfelle av en fullstendig militært overlegen stat i Israel som undertrykker maktesløse palestinerne i tydelig brudd på folkeretten. Enkelte kan på bakgrunn av dette mene at min analyse av konflikten vil være for subjektiv til at min mening kan bære noen vekt, men det får så være. Jeg mener min oppfatning av konflikten er sannheten og at vitenskapelig konsensus støtter denne oppfatningen.

TEORI

Historisk Bakgrunn

1948

FN stemte i 1948 for at det palestinske mandatområdet skulle deles i en jødisk og en arabisk del. Chapman argumenterer for at denne voteringen i seg selv var en form for vold, diplomatisk vold, der USA gikk til ekstraordinære lengder for å manipulere avstemningen i favør av sionistene. Etter å ha fått gjentatte løfter fra USA og Storbritannia om at ingen avgjørelse skulle bli tatt som gikk imot arabiske interesser, og at ingen overtredelse av palestinerne rettigheter skulle skje. Erklærte den arabiske høykomité at ethvert forsøk fra jødene eller noen annen gruppe på å etablere en jødisk stat på arabisk territorium vil bli møtt med makt på grunnlag av berettiget selvforsvar. (Chapman, 2015). Da Israel erklærte seg for en selvstendig stat i 1948, ble den nyopprettede staten angrepet av de omkringliggende arabiske statene og palestinske militser. Angrepene fra de omkringliggende landene

kom ikke som noen overraskelse på Israel. Både sionistene og palestinerne hadde forberedt seg på kamp. Men sionistene hadde forberedt seg mer effektivt og i lengre tid og vant det de selv kaller uavhengighetskrigen.

Resultatet av krigen ble at Israel tok kontroll over større områder enn FNs delingsplan ga dem, mens resten av området som skulle bli en palestinsk stat ble okkupert av Jordan og Egypt, samt at 700 000 palestinere ble drevet på flukt fra områdene som nå utgjør Israel (Chapman, 2015, s. 25). Denne fordrivelsen av palestinere fra Israel var en bevisst politikk av etnisk rensing som Israel kalte «overføring» (Berry & Philo, 2006, s. 27), (Chapman, 2015, s. 36). Israels første statsminister David Ben Gurion beskriver sitt syn slik: «At the present time we speak of colonization, and only of colonization. It is our short-term objective. ... In our country there is room only for Jews. We will say to the Arabs: 'Move over', if they are not in agreement, if they resist, we will push them by force.» ... «My approach to the solution of the question of the Arabs in the Jewish state is their transfer to Arab countries... compulsory transfer will clear for us vast territories. I support compulsory transfer. I do not see anything immoral in it.» (David Ben Gurion, sitert i Chapman, 2015, s. 121). Fra Israelsk side argumenteres det for at palestinere dro «frivillig» fordi deres leder oppfordret dem til å gjøre det til krigen var over. Den amerikanske jødiske journalisten I.F. Stone mener denne oppfatningen hviler på en myte, men er også irrelevant fordi flykninger har rett til å returnere (Chapman, 2015, s. 127). Chapman siterer også den israelske historikeren Elan Pappé sin bok «The Ethnic Cleansing of Palestine», der han viser at det ble gitt ordre om systematisk utvisning av palestinere, med detaljerte beskrivelser av metodene som skulle benyttes (Chapman, 2015, s. 128).

1967

Ifølge Barry og Philo (2006) var Midtøsten gjennom 60-tallet en slagmark for rivaleriet mellom U.S.A og Sovjetunionen de støttet henholdsvis Israel, og Syria og Egypt med våpen og etterretning. Våren 1967 informerte Sovjetunionen Syria om at Israel samlet tropper på grensen deres i forberedelse på et angrep. Syria vendte seg til sin allierte Egypt, som sendte til sin grense med Israel i Sinai. 5 juni 1967 angrep Israel Egypt ved samtidige angrep i luften og på bakken (Berry & Philo, 2006, ss. 43-44). På grunn av forsvarsalliansen med Egypt, angrep Syria, Jordan, og Irak mål i Israel. Krigen var en overveldende suksess for Israel som i løpet av seks dager hadde bekjempet sine fiender og okkupert Sinaihalvøya, Golanhøydene, Vestbredden, Gazastripen, og Øst-Jerusalem (Berry & Philo, 2006, s. 44). Barry og Philo viser også til offisielle israelske dokumenter som peker på en umiddelbar eksistensiell trussel fra omringende land som årsak for angrepet på Egypt, og at egyptiske styrker på den israelske grensen var den utløsende årsaken (Berry & Philo, 2006, s. 46). De trekker også frem

flere historikere betviler denne forklaringen, og peker blant annet på at det ikke finnes noen etterretning som antyder at noen av disse landene planla angrep på Israel, eller hadde den militære kapasiteten til å utgjøre en eksistensiell trussel for Israel. Disse peker heller på territoriell ekspansjon og langsiktig svekkelse og destabilisering av sine fiender som årsaker for krigen (Berry & Philo, 2006).

I etterkant av krigen begynte Israel å etablere bosetninger på nylig okkuperte Vestbredden. To grunner ble gitt for etableringen av bosetninger. For deres sikkerhet trengte Israel vestbredden som en buffersone mot Jordan. Israel mener også at de har en gudegitt rett til områdene og at de derfor har all rett til å bosette seg der. (Berry & Philo, 2006). FN er ikke enige i dette og sikkerhetsrådet har ved gjentatte resolusjoner at israelske bosetninger på okkuperte områder ikke har noen lovlig validitet og er et åpenbart brudd på folkeretten (United Nations, Security Council, 1967), (United Nations, Security Council, 2016), (United Nations, General Assembly, 1995). Kort tid etter krigen vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 242, som fastslo at okkupasjonen var ulovlig, siden makt ikke er en legitim måte å tilegne seg territorium, og krevde at Israel skulle trekke seg ut av de okkuperte områdene (United Nations, Security Council, 1967). Dette er et syn sikkerhetsrådet fortsatt holder, og kravet om tilbaketrekning har blitt gjentatt i flere resolusjoner. Senest i 2016 med resolusjon 2334 uttalte sikkerhetsrådet illegitimiteten til okkupasjonen og ber om at den tar slutt (United Nations, Security Council, 2016).

Israel innførte ett strengt militærstyre i de okkuperte områdene, som begrenset de sosiale, og politiske rettighetene til innbyggerne (Berry & Philo, 2006, s. 59). Ifølge FN og diverse menneskerettighetsorganisasjoner involverte dette omfattende brudd på menneskerettighetene (Chapman, 2015, ss. 183-188). Israel mente politikken var nødvendig for å beskytte dem mot angrep fra infiltratører eller palestinere i de okkuperte områdene som var mottakelige for påvirkning fra PLO (Chapman, 2015). Berry og Philo forklarer at flere, inkludert Noam Chomsky, mener Israel ønsket å gjøre livet på vestbredden så vanskelig at palestinerne emigrerte og Israel kunne absorbere de okkuperte områdene uten at en stor arabisk befolkning vanner ut den jødiske karakteren til den israelske staten. De trekker også frem at Chomsky viser til offisielle dokumenter fra den israelske regjeringen der forsvarsminister Moshe Dayan oppfordrer ministre til å fortelle palestinere at hvis de blir boende, vil de leve som hunder (Berry & Philo, 2006, s. 60)

1987: den første intifadaen

I 1987 da en kollisjon med et IDF-kjøretøy drepte fire personer på Gaza begynte palestinere fra Jabalaya flyktningleir å kaste stein ved en israelsk militærbase. Få dager senere hadde uroen spredd seg til Vestbredden. Ubevæpnede palestinske menn kvinner og barn angrep israelske soldater og

pansrede kjøretøy. (Berry & Philo, 2006, s. 82). Berry og Philo siterer Benny Morris som forklarer at intifadaen ikke var ett væpnet opprør, men en massiv kampanje med sivil ulydighet, streik og kommersiell nedstengning, sammen med voldelig, men ubevæpnede demonstrasjoner mot de okkuperende styrkene (Berry & Philo, 2006, s. 83). Den første intifadaen varte i seks år og Berry og Philo mener den ble avsluttet av palestinsk ledelse i kjølvannet av Osloavtalen. Det er uenighet om årsakene til intifadaen. Ifølge Berry og Philo argumenterer Israel for at de hadde ført en liberal politikk på vestbredden der palestinerne hadde opplevd materiell velstand, gode utdanningsmuligheter, og politiske rettigheter. Likevel har opphisselse fra PLO ført til at befolkningen på vestbredden til å adoptere mer ekstreme og uforsonlige standpunkter. Israel påstår også at PLO tvinger barn ut av skolen for å ta del i konfrontasjoner med israelsk militære (Berry & Philo, 2006, s. 83).

Berry og Philo påpeker også frem at flere tviler på den israelske forklaringen, og trekker frem en rekke FN-rapporter som er kritiske til menneskerettighetsbrudd på den okkuperte vestbredden. De siterer også Israel Shahak, professor ved universitetet i Jerusalem, som mener nettopp disse menneskerettighetsbruddene er hovedårsaken til intifadaen (Berry & Philo, 2006, ss. 83-84). Den israelske forsvarsministeren Yitzak Rabin forklarte at den israelske responsen til intifadaen ville bestå av makt og vold, mens statsminister Shamir ble rapportert å advare de som protesterte mot okkupasjonen om at de ville bli knust som gresshopper, og at hodene deres ville bli knust mot steiner og vegger (Berry & Philo, 2006, s. 84). I løpet av intifadaen ble minst 1095 palestinere drept av israelske soldater, og over 20000 ble skadet (Chapman, 2015, ss. 45-46).

Osloavtalen

I 1993 ble prinsipperklæringen mellom Palestinerne og Israel, også kalt Osloavtalen, signert av begge parter på plenen foran det hvite hus. Erklæringen var en agenda for forhandlinger som der Israel gikk med på å trekke seg helt ut av Jeriko og Gaza, og tillate valg av palestinske selvstyremyndigheter som skulle bestemme over utdanning, helse, sosial velferd, skatter, og turisme. Palestinerne ga med denne avtalen avkall på 77% av det som før 1948 var Palestina. Forhandlinger om en endelig avtale skulle begynne innen to år, og være ferdig innen fem. Interimsavtalen eller Oslo 2, som var det neste steget i fredsforhandlingene ble signert i 1995. Denne avtalen delte Vestbredden i tre områder med forskjellig grad av palestinsk selvstyre. Avtalen inneholdt også en plan om at palestinske selvstyremyndigheter gradvis skulle få ansvaret for større områder på vestbredden, og at dette skulle være en vei mot fullstendig internt selvstyre på Vestbredden. Dette skjedde likevel ikke, og

inndelingen er uendret siden 1995. Dette ble også den siste avtalen i det som i dag står som et uferdig fredsarbeid mellom Israel og Palestina.

Avtalen ble møtt med motstand både på Israelsk og Palestinsk side. Likud og høyrenasjonalister og religiøse partier fordømte avtalen som et svik av bosetterne i de okkuperte områdene, slutten på det bibelske stor-Israel, og en dødelig trussel mot sikkerheten til staten Israel (Berry & Philo, 2006, s. 92). De argumenterte for at politikere ikke kunne gir fra seg de okkuperte områdene siden de hadde blitt lovet til jødene av gud. Barry og Philo trekker frem palestinsk-nederlandsk journalist Mouin Rabbani som mener at i motsetning til de fleste medierapporter er ikke skillet mellom palestinerne som støttet avtalen og de som var imot den et ideologisk skille mellom fredselskende moderate, og voldelige ekstremister, men heller først og fremst var et spørsmål om innhold og prosedyre (Berry & Philo, 2006, s. 92). Hovedproblemet var at avtalen ikke inneholdt løsninger på problemene som var viktigst for palestinerne. Rabbani påstår at få palestinere var entusiastisk støttet avtalen, mens flertallet var like deler optimistiske og desperate, og var skeptiske, men var forberedt på å gi avtalen en sjanse. (Berry & Philo, 2006, s. 92)

Chapman trekker også frem innholdet og prosedyren i avtalen som grunner til at fredsprosessen feilet (Chapman, 2015, s. 195). Han argumenterer for at avtalen ikke hadde løsninger på de viktigste problemene eller hadde mekanismer for å «tvinge» partene til å opprettholde avtalen, sammen med det internasjonale samfunnet, med USA i spissen sin manglende evne til å sette press på Israel til å følge avtalen og folkeretten. Han trekker også frem Israelske historikeren Avi Shlaim som mener fredsprosessen brøt sammen fordi Israel ikke fulgte sin del av avtalen. At palestinerne svarte med vold bidro til at tilliten mellom partene ble brutt, men Shlaim mener hovedårsaken til tillitsbruddet var den israelske ekspansjonen av bosetninger. (Chapman, 2015, s. 196)

FN og Folkeretten

Folkeretten er et sett med internasjonale avtaler i regi av FN som regulerer mellomstatlige forhold. Genevkonvensjonen og verdenserklæringen om menneskerettigheter er eksempler som regulerer henholdsvis hva som er lov i krig og hvilke rettigheter vi har som mennesker. Det finner titalls resolusjoner i FNs sikkerhetsråd, generalforsamling, og menneskerettighetsråd om denne konflikten slik den relaterer til folkeretten, der de ulike institusjonene i FN tar stilling til handlinger i denne konflikten og om de bryter folkeretten eller ikke, og oppfordrer til eller krever handlinger som skal få slutt på disse bruddene, eller for å rette dem opp. Trenden som viser seg i FNs uttalelser gjennom

disse resolusjonene og diverse rapporter er at Israel over lang tid, helt siden okkupasjonen i 1967, og helt bevisst som strategi bryter folkeretten. Det er likevel ikke kun Israel som bryter lover, både det som var PLO, og Hamas, brukte og bruker terror og angrep mot sivile som strategi.

I 2016 vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon der de i hovedsak gjentok langtstående meninger og krav. Begynner de med å slå fast at den Israelske okkupasjonen ikke er lovlig. «Guided by the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and reaffirming, inter alia, the inadmissibility of the acquisition of territory by force» (United Nations, Security Council, 2016). Her slår sikkerhetsrådet fast at makt ikke er en legitim måte å tilegne seg territorium. Videre trekker Sikkerhetsrådet frem deres ansvar som okkupasjonsmakt: «Reaffirming the obligation of Israel, the occupying Power, to abide scrupulously by its legal obligations and responsibilities under the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, of 12 August 1949» (United Nations, Security Council, 2016). Når de nå er okkupasjonsmakt i denne ulovlige okkupasjonen, har de etter Genèvekonvensjonene et spesielt ansvar for å ivareta sikkerheten til den okkuperte sivilbefolkningen. «United Nations fact finding mission on the gaza conflict» rapporterer om bevisste og systematiske angrep mot sivilbefolkningen i Gaza under krigen i 2008 og demonstrer hvordan Israel ikke bare mislykkes i sitt ansvar for den palestinske sivilbefolkningen, men faktisk som strategi bryter Genèvekonvensjonene ved å aktivt angripe sivilbefolkningen på Gaza (United Nations, Human rights council, 2009). Det er også i resolusjon 2334 formuleringer om å stoppe alle angrep på sivile, en oppfordring som gjelder begge sider, siden ingen parter kan påberope seg å ha rene hender. Selv om ingen er uskyldige, sier Genèvekonvensjonene at det er Israel som okkupasjonsmakt som står med hovedansvaret.

Det siste Sikkerhetsrådet trekker frem og fordømmer er forsøk på demografiske endringer innenfor de okkuperte områdene, inkludert øst-Jerusalem. Her peker de på «the construction and expansion of settlements, transfer of Israeli settlers, confiscation of land, demolition of homes and displacement of Palestinian civilians, in violation of international humanitarian law and relevant resolutions,» (United Nations, Security Council, 2016). Her sier sikkerhetsrådet tydelig ifra om at Israelske bosetninger i okkuperte områder er ulovlige etter internasjonal lov, og vedtak fra sikkerhetsrådet. I tillegg påpeker de at Israel konfiskerer jord, river hjem, og på andre måter fortrenger palestinere fra hjemmene deres, også i brudd på internasjonal lov. Michael Flynk «Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian Territory occupied since 1967» argumenterer i sin rapport for menneskerettighetsrådet fra 2021 at fordømmelse av bosetteraktivitet ikke lengre er nok, og trekker frem at det i etterkant av resolusjon 2334 har blitt rapportert 18 ganger til sikkerhetsrådet at Israel ikke har tatt noen steg for å ettergi kravene i resolusjonen (United Nations, Human rights council, 2021).

Samlet gir disse punktene et tydelig bilde av hvem sikkerhetsrådet ser på som offer og overtreder i denne konflikten da det bare er en part som nevnes og fordømmes i FNs resolusjoner. FNs menneskerettskommisjon går enda lengre i sin kritikk av Israel. I 1994 utga det en resolusjon som fordømte drap av IDF og israelske bosetter, bruk av tortur, og fengsling uten rettsak, rivning av hus og ekspropriasjon av land, portforbud, kollektiv avstraffelse, restriksjoner på bevegelse, og bygging av bosetninger (Berry & Philo, 2006). I 1995 erklærte generalforsamlingen at okkupasjonen i seg selv bryter menneskerettighetene (United Nations, General Assembly, 1995). I en slik konflikt vil mye av informasjonen være subjektiv, da det er mange som har noe å tjene på hvilke fakta som blir eller ikke blir kjent, eller de vil ønske å fremstille faktaene på en måte som tjener dem. Det vil også være noen som ønsker å spre usannheter. Derfor organiserer FN egne uavhengige oppdrag for å finne ut hva det er som faktisk skjer i denne og liknende konflikter. Et eksempel på dette er «fact finding mission on the gaza conflict» som skulle undersøke brudd på folkeretten og menneskerettighetene under gazakrigen i 2009. Rapporten konkluderer med at «the Israeli military operation was directed at the people of Gaza as a whole, in furtherance of an overall and continuing policy aimed at punishing the Gaza population, and in a deliberate policy of disproportionate force aimed at the civilian population».

Rapporten forklarer også at Israel innførte en blokada som beløper seg til kollektiv avstraffelse, og bevisst angrep sivile mål som hus, brønner, skoler, sykehus og liknende. Og at handlingene deres utgjør «serious violations of international human rights and humanitarian law were committed by Israel in the context of its military operations in Gaza from December 27, 2008 to January 18, 2009, and that Israel committed actions amounting to war crimes, and possibly crimes against humanity» (United Nations, Human rights council, 2009). Rapporten fordømmer også raketangrep fra Hamas i sør-Israel som de også mener bryter internasjonal lov og må betegnes som krigsforbrytelser. En liknende rapport fra protester i Gaza fra 2018 konkluderer omtrent som «fact finding mission on the gaza conflict» “The Commission has reasonable grounds to believe that during the Great March of Return, Israeli soldiers committed violations of international human rights and humanitarian law. Some of those violations may constitute war crimes or crimes against humanity» (United Nations, 2019). At Israel gjentatte ganger bryter folkeretten mot befolkningen på Gaza, ved å begå det forskjellige uavhengige undersøkelser betegner som krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten på tross av gjentatte fordømmelser fra sikkerhetsrådet viser at dette ikke er unntak eller at det er enkeltpersoner som er ansvarlige, men at det dreier seg om at Israel bevisst bryter folkeretten som strategi i denne konflikten.

Å undervise kontroversielle temaer

Det finnes ingen generelt anerkjent definisjon av hva som er et kontroversielt historisk tema, men felles for alle definisjoner jeg har sett er det at er stor uenighet, og gjerne sterke følelser knyttet til temaet. (Stradling, 1984), (Goldberg, 2017), (Goldberg & Savenije, 2018), (Lindstrøm & Larsson, 2020). Goldberg og Savenije trekker frem Dearden (1981) sin definisjon der et tema regnes som kontroversielt hvis motstridende, og rasjonelle synspunkter kan holdes om temaet (Goldberg & Savenije, 2018). Goldberg og Savenije argumenterer også for at sterke følelser knyttet til identitet eller lojalitet forsterker slike motsetninger, men understreker at meningene må være rasjonelle og ikke kun følelsesstyrt for at et tema skal kunne regnes som rasjonelt (Goldberg & Savenije, 2018). Slik jeg ser det faller Israel-Palestinakonflikten godt innenfor disse definisjonene. Spørsmålet da blir hvordan man skal håndtere disse temaene i undervisning.

Det ser ikke ut til å være etablert en konsensus om noen «riktig» måte å undervise om kontroversielle temaer, men det jeg finner av forskning viser til positive resultater ved bruk av perspektivtaking, samt øvelser der elevene skal drøfte og stille kritiske spørsmål om temaet (Stradling, 1984), (Goldberg, 2017), (Goldberg & Savenije, 2018), (Lindstrøm & Larsson, 2020). Lindstrøm og Larsen trekker også frem Beutelsbach-konsensusen som er et tysk innspill i debatten om hvordan man behandler kontroversielle temaer i klasserommet, og argumenterer for at dette kan fungere som et teoretisk rammeverk for hvordan man håndterer kontroversielle temaer i utdanning. Den består av tre prinsipper som de oppsummerer slik: (1.) Det er ikke tillat å overvelde studentene og hindre dem i å forme deres egne meninger, (2.) kontroversielle temaer må bli undervist som kontroversielle, og (3.) det er viktig å anerkjenne studentenes personlige interesser. (Lindstrøm & Larsson, 2020).

ANALYSE

Folk og samfunn før og nå: 9. skoleår
(Christensen, Gjermundsen, og Holmboe, 1970)

Folk og samfunn før og nå: 9. skoleår ble utgitt i 1970, og tilegner 2 sider til temaet, som en del av kapittelet «Maktpolitikk og nasjonal frigjøring i etterkrigstida». Boken dekker jødisk tilflytting til området fra starten av 1900-tallet, opprettelsen av Israel, og frem til seksdagerskrigen og dens konsekvenser. Det er mye historie på ganske få sider med tekst, sannsynligvis alt for lite til å gi et nyansert bilde av konflikten. Boken tilegner årsaker til jødisk tilflytning relativt stor plass. Det jeg merker meg her er beskrivelsen «ved hardt arbeid ble ufruktbare områder omskapt til blomstrende jordbruksdistrikter» (Christensen m.fl., 1970, s.193). Uten å si det direkte gir denne fremstillingen et

bilde av at jødene kom til et øde land og siviliserte det. Dette kan vitne om et lite fordelaktig syn på palestinere, eller arabere generelt.

Om 1948 står det i boken at «De arabiske landene, med Egypt i spissen, nektet å godta FNs avgjørelse og gikk øyeblikkelig til krig for å knuse den nye stat i fødselen» (Christensen m.fl., 1970, s.194). Dette gir umiddelbart et bilde av araberne som aggressor, og Israel som offer. Kommentarer fra Ben Gurion om Israels intensjoner om å kolonisere området og fordrive palestinerne tyder sterkt på at dette ikke er en riktig fremstilling av forholdene. Også om palestinske flykninger gir boken unøyaktige fremstillinger som kommer Israel til fordel. «Tusener av arabere som hadde bodd i det området som var blitt avstått til Israel, flyktet ut av landet i 1948.» ... «Israel gjorde sannsynligvis lite for å løse flyktningproblemet da det oppsto.» (Christensen m.fl., 1970, s. 194). Å beskrive ca. 700 000 flykninger som tusener bagatelliserer en enorm flyktningkrise. Dette fremstiller også flyktningproblemet som noe Israel ikke nødvendigvis er skyld i, men kanskje kunne gjort mer for å løse. Dette er rett og slett feil. Chapman (2015) viser, blant annet gjennom Ben Gurions uttalelser og førstehåndsberetninger, at fordrivelsen av palestinere fra Israel var en bevisst strategi der israelsk militære jaget folk fra hjemmene sine.

Også i seksdagerskrigen er det araberne som fremstilles som aggressor. «Agitasjonen blant araberne for å utslette Israel fortsatte uten stans. Både i 1956 og 1967 var det regulære kriger som Israel vant i lynkrigsfart» (Christensen m.fl., 1970, s.194). Basert på dette virker det som om seksdagerskrigen var en defensiv krig der arabiske land forsøkte å utslette Israel, men feilet. I virkeligheten var det Israel som angrep. Om okkupasjonen etter 1967 skriver Christensen m.fl. at «Israel ønsket å sikre seg mot de uavlatelige grensekrenkingene.» og at «Tross gjentatte påbud fra FN nektet Israel å gi fra seg områdene» (Christensen m.fl.,1970, s.194) Her får boken frem at den Israelske okkupasjonen ikke anerkjennes av FN og det hintes sånn sett om at det er brudd på folkeretten. Jeg synes det dog er rart at det balanseres mot Israels uttalte behov om en buffersone for deres sikkerhet. Burde det argumentet bære noen vekt opp mot folkeretten? Boken oppsummerer konsekvensene av konflikten slik: «Jødernes drøm om en egen stat ble virkelighet. Men for hundretusener av palestinere førte det til hjemløshet» (Christensen m.fl., 1970, s.194). Noe som stemmer ganske godt, og får frem hvor ujevnt denne konflikten har slått ut for partene.

Du og de andre: samfunnskunnskap for ungdomstrinnet. 1
(Lund, 1985)

Du og de andre: samfunnskunnskap for ungdomstrinnet. 1 ble utgitt i 1985 og tilegner temaet 4 sider i kapittelet «Konflikt og konfliktløsning». Boken dekker også jødisk tilflytting til området fra starten av

1900-tallet, opprettelsen av Israel, og frem til seksdagerskrigen og dens konsekvenser. Han starter med å påpeke at det «I begynnelsen av vårt århundre var det nesten bare arabere i Palestina» (Lund, 1985, s.40). Dette kan fremstå som et innspill i debatten om hvem som har eierskap til landet, og at siden det nylig nesten bare bodde palestinere der har de mest rett på landet. På den andre siden gir utsagnet «Araberne så med mistro på de nye innbyggerne som kom til Palestina. Denne nye folkegruppen var annerledes på så mange måter» et bilde av det var rasisme og fremmedfrykt som var årsaken til at palestinere var skeptiske til den jødiske innvandringen. Når det videre forklares at «Da de britiske soldatene var borte, ble det krig mellom de to folkegruppene» (Lund, 1985, s.42), kan det videre tolkes som at rasisme mot jøder er årsaken til krigen. Det skrives heller ingenting om FNs innblanding.

Lund gir en kortfattet beskrivelse av flyktningkrisen krigen medførte. «Krigen førte til at de fleste palestinere flyktet til landene omkring. Der måtte de bo i flyktingleirer.» ... «Flyktingene håpet på å få komme tilbake til sine hjem.» (Lund, 1985, s.42). Her tar Lund ingen stilling til hvem som er skyld i at palestinere måtte flykte fra Israel, eller hvorfor de ikke kunne returnere. Det får det til å virke som det skjedde som en naturlig konsekvens av konflikten, og dermed ikke mer Israels skyld enn noen andres. Å ikke forklare at dette er noe Israel gjorde bevisst, og som strategi gir et feil bilde av situasjonen. Det utelates også at Israel nektet og fortsatt nekter palestinske flyktninger å returnere til hjemmene sine på tross av krav fra FN og at dette bryter folkeretten. Om perioden mellom 1948 og 1967 skriver Lund at «Hatet til Israel vokste hos dem», og at «De arabiske landene ville ikke slutte fred med Israel og palestinske geriljagrupeer skapte uro langs Israels grenser» (Lund, 1985, ss.42-43). Den første påstanden tviler jeg på at Lund har noe godt grunnlag for å påstå, selv om det godt kan hende at det stemmer. I sin helhet gir det et bilde av palestinere som aggressor og som hinderet mot en fredsavtale. Om seksdagerskrigen skriver Lund at «I 1967 erobret israelerne store landområder fra araberne, ... Men araberne nektet fortsatt å slutte fred med israelerne og det ble ikke noen løsning på midtøstenkonflikten» (Lund, 1985, s.43). Her utelater ikke bare Lund å fortelle at denne okkupasjonen er ulovlig etter folkeretten, og at gjentatte krav fra FNs sikkerhetsråd om at Israel skal trekke seg tilbake ikke er fulgt, men han fremstiller det også som at etter å ha blitt okkupert er det Palestinas ansvar å finne en løsning på konflikten og å slutte fred.

Historie 10

(Lund, og Indresøvdde, 1999)

I Historie 10 tilegnes omtrent 6 sider til konflikten i underkapittelet «Krig og konflikt i Midtøsten» under kapittelet «Europa mister grepet. Koloniene blir selvstendige» Her presenteres konflikten fra balfourerklæringen i 1917 og frem til fredsprosessen på 1990-tallet. Her gir Lund og Indresøvdde en

introduksjon der det presenteres hvorfor de ulike partene mener de har rett på de omstridte områdene, og noen av hovedårsakene til opprettelsen av Israel. Jeg legger merke til at Lund og Indresøvdde skriver at «Storbritannia administrerte Palestina etter den andre verdenskrigen og støttet jødernes krav. Samtidig lovte de araberne at de fortsatt skulle få bo der» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 121). Her påpeker de at i tillegg til løftene til jødene i balfourerklæringen, ga britene også løfter til palestinerne. De påpeker også at FN vedtok at «Palestina skulle deles i en arabisk og en jødisk stat» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 121). Dette skiller seg fra tidligere lærebøker som ikke skriver noe om en palestinsk stat. Her gir altså boken en «balansert» eller nøytral fremstilling av landdisputten, og tar ikke stilling til hvem som har mest rett til det omstridte området. Historie 10 bruker kun en setning til å diskutere flyktningsspørsmålet. «700 000 palestinere flyktet til de arabiske nabostatene, først og fremst Jordan, og ble plassert i flyktningleirer» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 122). Dette virker da å være vurdert som ikke særlig viktig av Lund og Indresøvdde, på tross av at det er ett av de store stridsspørsmålene i denne konflikten. Det kan også være at de ikke ønsker å ta stilling til skyld i dette spørsmålet og derfor velger å ikke gå dypere inn på det.

De beskriver opptakten og starten på seksdagerskrigen slik: «Arabernes motstand mot Israel fortsatte. I 1967 opptrådte egyptiske tropper truende og Israel angrep Egypt igjen» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 123). Her fremstilles det Chapman (2015) viser er Israels forklaring på hvorfor krigen startet, og rettfærdiggjør Israels angrep på Egypt med at de var truende, og utgjorde en umiddelbar eksistensiell trussel. Dette er på tross av, som Chapman (2015) påpeker, at det ikke finnes noen etterretning som støtter denne forklaringen. Lund og Indresøvdde diskuterer ikke den resulterende okkupasjonen i større grad enn at de fastslår hvilke områder Israel okkuperte. Det nevnes ikke at okkupasjonen bryter folkeretten, eller at FNs sikkerhetsråd gjentatte ganger har krevd at Israel trekker seg tilbake. Om etterspillet av seksdagerskrigen står det at «sabotasje, og geriljakrig, og terroraksjoner mot Israels befolkning ble vanlig» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 123). Selv om det ikke er feil at geriljakrig og terroraksjoner fra palestinsk side skjedde, er det påfallende at dette nevnes, og ikke den grove undertrykkelsen av palestinerne som FNs menneskerettighetskommissjon i 1993 beskrev som mulige forbrytelser mot menneskeheten. Også når de diskuterer den første intifadaen kommer denne skjevheten til syne. Lund og Indresøvdde beskriver den slik: «I 1987 startet palestinske barn og ungdommer intifadaen, et våpenløst opprør på den okkuperte vestbredden. De kastet stein på de israelske soldatene, som ikke var forberedt på denne typen motstand. Intifadaen spredte seg og varte i flere år. Flere ble drept.» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 123). Her fremstilles nesten palestinske barn og ungdommer som aggressorer mot de israelske okkupasjonsstyrkene. Det nevnes heller ikke at motstanden ble slått brutalt ned på av IDF, eller at de fleste som ble drept var palestinske sivile.

Bokens omtale av fredsprosessen blir for meg veldig merkelig. Der skriver Lund og Indresøvdde at «Partene (Israel og PLO) signerte Oslo-avtalen i 1993. Siden da har fredsprosessen hatt mange tilbakeslag. Men Israel har trukket seg tilbake fra deler av de okkuperte områdene og vil nok en gang i fremtiden godta palestinsk selvstyre på Vestbredden og Gaza, slik Oslo-avtalen sier» (Lund & Indresøvdde, 1999, s. 125). Her skriver de at Israel ikke følger løftene de gjorde i Osloavtalen ved å spekulere i at de en gang i fremtiden kommer til å gjøre det, uten å ha noe grunnlag for en slik spådom. En spådom som i ettertid ikke har vist seg å ikke være riktig. Dette blir en rar omvei å ta.

Kosmos 10

(Nomedal og Bråthen, 2009)

Kosmos 10 ble utgitt i 2009 og tildeler hele kapittelet «Midtøsten – et urolig område» til konflikten mellom Israel og Palestina, og er dermed boken som skriver mest om konflikten med 10 sider. Boken dekker historien fra delingen av Palestina i 1948 og frem til midten av 2000-tallet. Også i Kosmos 10 står det at FN skulle «dele Palestina i en jødisk og en palestinsk stat» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 163), der andre lærebøker ikke nevner noen palestinsk stat. Nomedal og Bråthen beskriver også resultatet av delingsplanen som at palestinerne «ble fratatt landet sitt» (Nomedal & Bråthen, 2009). Dette kan lett tolkes som at de mener det er palestinerne som har rett på de omstridte områdene. Nomedal og Bråthen vil heller ikke diskutere ansvar for flyktningsspørsmålet. De skriver at «700 000 palestinere hadde i mellomtiden flyktet, og Israel vedtok en lov som ga Israelere rett til å overta eiendommer som palestinerne hadde rømt fra». Videre skriver de at flyktningene «Endte opp i flyktningleirer som FN tok ansvaret for», og at «I disse leirene er det fortsatt mange flyktninger». (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 164). De nevner at Israel tok hjemmene til de palestinske flyktningene, som er mer enn tidligere lærebøker, men fordømmer det ikke. De tar heller ikke stilling til hvem som er ansvarlige for at 700 000 palestinere var nødt til å flykte, eller hvorfor de ikke har fått returnere.

Når Nomedal og Bråthen skriver om seksdagerskrigen skriver de at Israel gikk til et «overraskende angrep mot Egypt» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 167). I motsetning til Lund, «rettferdiggjør» ikke Nomedal og Bråthen dette angrepet med truende atferd fra Egypt. Dermed legges ansvaret her på Israel. De forklarer også hvordan krigen endte i Israelsk okkupasjon av Golanhøydene, Vestbredden, Gazastripen, og Sinaihalvøya, men de skriver ikke at okkupasjonen bryter folkeretten og gjentatte FN resolusjoner. Boken trekker likevel frem muren som Israel bygget på vestbredden som «fordømt av FN og det internasjonale samfunnet» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 171). Som den eneste av de utvalgte lærebøkene diskuteres Israelske bosetninger i okkuperte områder i Kosmos 10. Det beskrives som «bevisst politikk» fra Israel å bygge bosetninger i de okkuperte områdene (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 168), men det nevnes heller ikke her at de bryter

folkeretten, eller at gjentatte FN resolusjoner har krevd stopp i bosetteraktiviteten og kaller det et stort hinder for fredsprosessen. Nomedal og Bråthen gir Israel «cred» for å ha fjernet bosetningene på Gaza i 2005, men påpeker likevel at det ble vedtatt nye bosetninger på vestbredden i 2009. Hele «diskusjonen» om bosetninger blir litt rar når det ikke står noe om hvorfor det er et problem. Det står ingenting om at de er ulovlige eller bygget på ulovlig okkupert land, eller noe om negative konsekvenser bosetningene får for palestinere. Så hvorfor snakker vi om dem i det hele tatt?

I Kosmos 10 beskrives Intifadaen i 1987 som ett opprør der «Unge palestinske gutter kastet stein på israelske soldater, og Israel slo hardt ned på opprørere». Nomedal og Bråthen forklarer også at «Den harde politikken til Israel ble kritisert av andre land» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 168). Jeg opplever det som lite balansert at boken beskriver PLO sine angrep på Israel som «terroraksjoner mot sivilbefolkningen», mens Israels voldelige undertrykking av palestinerne beskrives som «hard politikk». Når PLO angriper sivile så er det riktig å ta avstand fra det ved å bruke sterke begreper som terror, men når Israelske overgrep gjennomgående «underrapporteres» slår det meg som en skjev fremstilling. Om fredsprosessen synes jeg heller ikke Israels gis nok ansvar for at den feilet. De beskriver innholdet i avtalen som at «Partene forpliktet seg til å samarbeide for å skape fred. Israel skulle trekke seg ut av de okkuperte områdene mot at palestinerne anerkjente landets eksistens. Palestinerne skulle få selvstyre i områder på Gaza og deler av Vestbredden» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 168). Videre forklarer de at «Ifølge Osloavtalen skulle en palestinsk stat vært opprettet i 1999. Israelske styrker skulle gradvis trekke seg ut og palestinske myndigheter skulle overta kontrollen». Slik de selv beskriver det oppfylte palestinerne sin del av avtalen da de anerkjente Israel, mens Israel aldri ga tilbake de okkuperte områdene. Likevel forklarer de at grunnen til at fredsprosessen stanset var at «avtalen møtte stor motstand både blant israelere og palestinere» (Nomedal & Bråthen, 2009, s. 168). Dette synes jeg får det til å virke som partene hadde like stort ansvar for at fredsprosessen stanset istedenfor å påpeke de alvorlige manglene avtalen hadde eller tildele Israel ansvaret de har for at de brøt avtalen slik Chapman (2015), og Berry & Philo (2006) viser.

Oppsummerende drøfting

Den gjennomgående trenden jeg ser i lærebøkene fremstilling av Israel-Palestina konflikten, er at det utelates mye informasjon om israelske overgrep mot den palestinske befolkningen. Disse bøkene skal dekke et kontroversielt tema, der det finnes vidt forskjellige oppfatninger av hva som er virkeligheten og det er sterke følelser knyttet til disse oppfatningene, på en måte som ungdomsskoleelever kan forstå. Dette skal også gjøres på kun ett par sider med tekst. Det er ingen enkel øvelse, og gir ikke forfatteren mulighet til å gå i dybden på alt, eller å inkludere alle nyanser

som ideelt sett skulle vært inkludert. Likevel mener jeg dette i så stor grad fører til en ujevn og uriktig fremstilling av konflikten som Israel tjener på, at det ikke er en god nok unnskyldning. Blant annet forteller ingen av lærebøkene noe om Israels rolle i fordrivelsen av 700 000 palestinere. Når det utelates så viktig informasjon som at Israel bevisst fordrev palestinere fra hjemmene sine og fortsatt ikke lar dem komme hjem, blir fremstillingen i lærebøkene rett og slett feil. Det virker i disse bøkene som om flyktningkrisen var en naturlig konsekvens av konflikten der Israel ikke bærer større ansvar enn noen andre. Dette er en uriktig fremstilling som Israel kommer for godt ut av.

«*Folk og samfunn før og nå*» nevner som eneste bok at Israels okkupasjon ikke anerkjennes av FN, men ingen av bøkene nevner at den bryter folkeretten eller at gjentatte FN resolusjoner har krevd full tilbaketrekning. Dette mener jeg også fremstiller Israel og deres handlinger i et bedre lys enn det som er realiteten. Når det finnes så sprikende oppfatninger om hvem som har rett i denne konflikten mener jeg folkeretten er beste og mest objektive linsen å se konflikten gjennom. Når FN gjentatte ganger uttaler at Israel som strategi bryter folkeretten i denne konflikten så mener jeg dette må belyses for å gi en korrekt fremstilling av konflikten. Når det i «*Folk og samfunn før og nå*» trekkes frem at FN kritiserer den israelske okkupasjonen, balanserer forfatteren dette med å forklare at Israel vil beskytte seg mot palestinernes grensekrenkinger. Her rettferdiggjøres slik jeg ser det Israelske brudd på folkeretten. I «*Du og de andre*» legges skylden for seksdagerskrigen på grensekrenkinger, i «*Historie 10*» skyldes det på truende adferd fra Egypt mens det i *Kosmos 10* forklares med «hyppige angrep fra palestinerne og nabostatene» (Nomedal & Bråthen, 2009). Her får Israels begrunnelser for krigen stå som sannheten, uimotsagt, selv om flere historikere tviler på denne forklaringen og heller peker på ønske om territoriell ekspansjon som årsak. (Chapman, 2015). Ingen av bøkene henter til dette som årsak, eller diskuterer legaliteten til den resulterende okkupasjonen.

Hvis vi bruker Beutelsbach-konsensusen som modell for hvordan undervise om kontroversielle temaer, mener jeg det spesielt er punkt to hvor disse bøkene svikter. «Kontroversielle temaer skal undervises som kontroversielle» (Goldberg & Savenije, *Teaching controversial historical issues*, 2018). Dearden (1981) definerer et tema som kontroversielt hvis motstridende syn kan holdes og samtidig være rasjonelle (Goldberg & Savenije, *Teaching controversial historical issues*, 2018). For å oppfylle dette må bøkene da vise at det finnes motstridende oppfatninger av denne konflikten. Det mener jeg ingen av bøkene lykkes med i særlig grad. Min oppfatning av de aktuelle lærebøkene er at de presenterer konflikten som ett historisk narrativ, men med enkelte innslag av motstridende oppfatninger. Det diskuteres i «*Kosmos 10*» hvilke problemer de ulike partene hadde med Osloavtalen, jeg synes dette bidrar til å vise at avtalen var kontroversiell. Dette tror jeg også vil legge til rette for at elever kan ta del i perspektivtaking. Altså at de prøver å se saken fra de ulike partenes

side. Forskning på undervisning om kontroversielle temaer argumenterer for positive resultater ved slike øvelser. Forskere argumenterer også for at elevene skal drøfte og stille kritiske spørsmål om temaet. Dette mener jeg ingen av bøkene legger opp til i noen særlig grad.

KONKLUSJON

Etter min mening gir alle de utvalgte lærebøkene en skjev fremstilling av Israel-Palestina konflikten som nesten utelukkende er til fordel for Israel. Bøkene er nesten helt frie for kritiske fremstillinger av Israels handlinger, og forsøker i stedet å feie under teppet, eller til og med å rettferdiggjøre Israelske brudd på folkeretten. Den palestinske flyktningkrisen beskrives i samtlige bøker kun med en eller to setninger, og det finnes ingen henvisninger til Israels skyld i problemet. Det var en bevisst etnisk rensing av palestinere fra Israel, og å unnlate å fortelle om dette gjør at fremstillingen ikke er i nærheten av virkeligheten. Michael Walls konkluderer i sin analyse at svenske lærebøker har en kunstig balansert fremstilling av konflikten som skjuler maktubalansen som eksisterer i konflikten. Jeg mener de norske lærebøkene på tross av at det er palestinerne som lever under en ulovlig okkupasjon, og at det er Israel som sitter med all makten, fremstiller palestinerne som aggressor i konflikten og som det største hinderet mot fred. Denne oppfatningen deler ikke FN som gjennom gjentatte resolusjoner har uttrykt det motsatte. Min analyse fører meg til konklusjonen at samtlige av de utvalgte lærebøkene gir en veldig pro-Israelsk fremstilling av konflikten der kritikk av Israel i liten eller ingen grad inkluderes. Jeg kan ikke se noen særlig utvikling i fremstillingen av konflikten, men i den grad det finnes noen utvikling mener jeg å se en svak trend av utvikling i riktig retning. Spesielt «Kosmos 10», men også til en viss grad «Historie 10», greier i større grad enn «Du og de andre», og «Folk og samfunn før og nå» å nyansere konflikten, men kanskje er det fordi det rett og slett står mer om den.

Referanser

Berry, M., & Philo, G. (2006). *Israel and Palestine: Competing histories*. London: Pluto Press.

Bodin, J. A. (2010). *Israel-Palestina i undervisningen: Att undervisa om ett konfliktfyllt ämne*. Uppsala Universitetet.

Chapman, C. (2015). *Whose promised land? The continuing conflict over israel and palestine*. Oxford: Lion Books.

- Goldberg, T. (2017). The Official, The Empathetic and The Critical: Three Approaches to History Teaching and Reconciliation in Israel. I C. Psaltis, M. Carretero, & S. Čehajić-Clancy, *History Education and Conflict Transformation* (ss. 277-299). Palgrave Macmillan Cham.
- Goldberg, T., & Savenije, G. M. (2018). Teaching controversial historical issues. I S. A. Metzger(red.), & L. McArthur Harris (red.), *The Wiley International Handbook of History* (ss. 503-526). New York: Wiley-Blackwell.
- Lindstrøm, N., & Larsson, A. (2020, 11 12). Controversial societal issues in education: Explorations of moral, critical and didactical implications. *Acta Didactica Norden* .
- Lund, E. I. (1999). *Historie 10*. Oslo: Aschehoug.
- Nomedal, J. H., & Bråthen, S. (2009). *Kosmos 10: samfunnsfag for ungdomstrinnet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. London: Sage publications.
- Stradling, R. (1984). The Teaching of Controversial Issues: an evaluation. *Educational Review*, ss. 121-129.
- The Harvard Law Review Association. (2017, Juni). International Law — Israel's Settlement Activities — United Nations Security Council Asserts Illegality. — S.C. Res. 2334 (Dec. 23, 2016). *Harvard Law Review*, ss. 2267-2276.
- United Nations. (2019, Februar 28). *UN Independent Commission of Inquiry on Protests in Gaza Presents its Findings – Press Release*. Hentet fra un.org: <https://www.un.org/unispal/document/un-independent-commission-of-inquiry-on-protests-in-gaza-presents-its-findings-press-release/>
- United Nations, General Assembly. (1995, Januar 30). *Resolution 49/36, A/RES/49/36*. Hentet fra <https://undocs.org/en/A/RES/49/36>
- United Nations, Human rights council. (2009, September 25). *Human rights in Palestine and other occupied arab territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict, A/HRC/12/48*. Hentet fra <https://undocs.org/en/A/HRC/12/48>
- United Nations, Human rights council. (2021, Juli 29). *Situation of human rights in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, with a focus on the legal status of the settlements, A/HRC/47/57*. Hentet fra <https://undocs.org/en/A/HRC/47/57>
- United Nations, Security Council. (1967, November 22). *Resolution 242 (1967), S/RES/242(1967)*. Hentet fra [https://undocs.org/en/S/RES/242\(1967\)](https://undocs.org/en/S/RES/242(1967))
- United Nations, Security Council. (2016, Desember 23). *Resolution 2334 (2016), S/RES/2334(2016)*. Hentet fra [https://undocs.org/en/S/RES/2334\(2016\)](https://undocs.org/en/S/RES/2334(2016))
- Walls, M. (2010). *Framing the Israel/Palestine Conflict in Swedish History School Textbooks*. Gøteborgs universitet.
- Walls, M. (2015). *The norm of "equal" claim and subject of security in Swedish history school textbooks and teacher statements on the Israel/Palestine conflict*.